

EKİM 2024 | Aylık

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

Eğitim

Araştırmaları

Okul Müdürü Liderlik Pratikleri, Öğretmen İş Birliğini ve Kurumsal Değişimi Nasıl Destekleyebilir? Üç Okul İyileştirme Girişiminin Boylamsal Çoklu Durum Çalışması

Dönüşümün İç Yüzü: Okul Reformunda Başarıyı Ne Sağlar?

Geniş Ölçekli Okul Geliştirme: Bağlantılı Okul Sistemlerinde Sistemik Değişikliklerin Sonuçları ve Koşulları

Öğretmenlerin Okul Kültürü Dönüşümüne Katkı Sağlama Fırsatlarını Algılamaları

Toplum

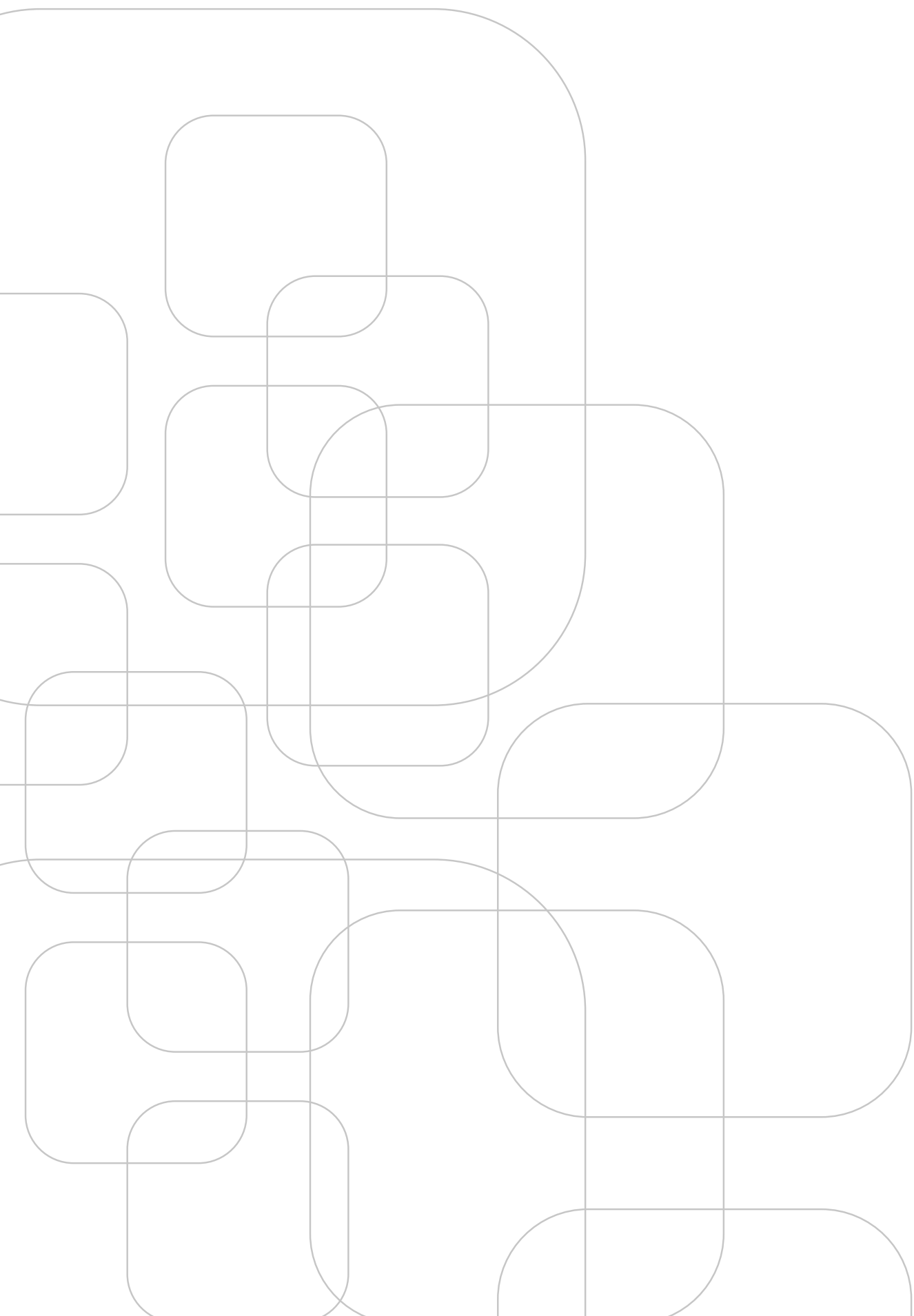
Araştırmaları

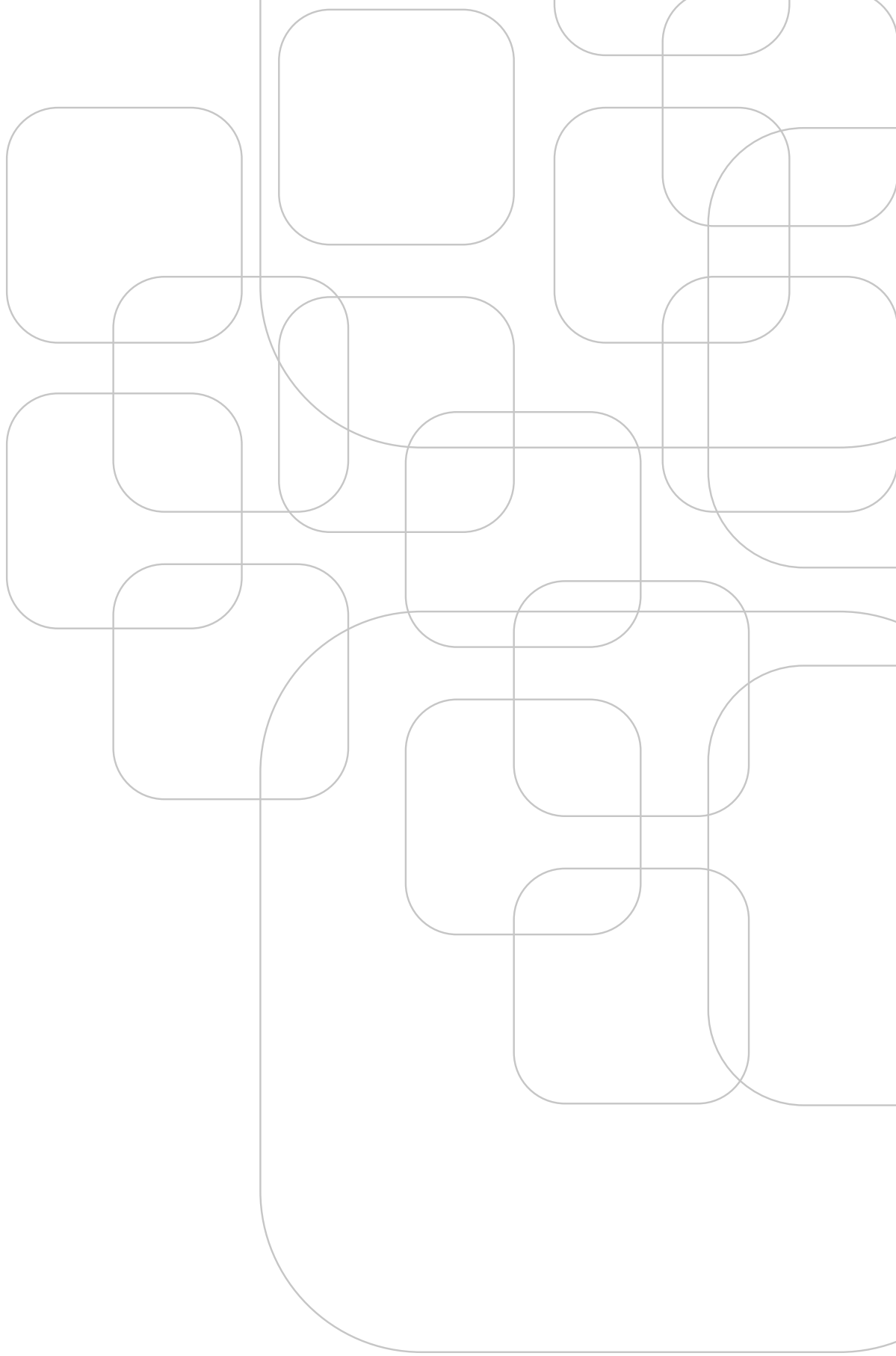
Çin'in Tek Çocuk Politikasının Toplumsal ve Sosyolojik Sonuçları

Dijitalliğin Yönü Ne? Sözlü, Yazılı ve Dijital Kültür Arasındaki İlişki, Geçmişten Günümüze: Sözlü Geleneklerden Dijital Medyaya

Sosyal İlişkilerde Güven

Teknoloji, İş ve Aile: Dijital Kültürel Sermaye ve Sınır Yönetimi

Genel Yayın Yönetmeni

Sefer Soydar

Editör

Amine Ertürk

Hazırlayanlar

Fatma Betül Karalı

Nursen Tekgöz

Yayın Türü

Bülten

Yönetim Yeri

Burhaniye Mah. Hacı Reşit Paşa Sok. No:18

Üsküdar/İstanbul

İletişim

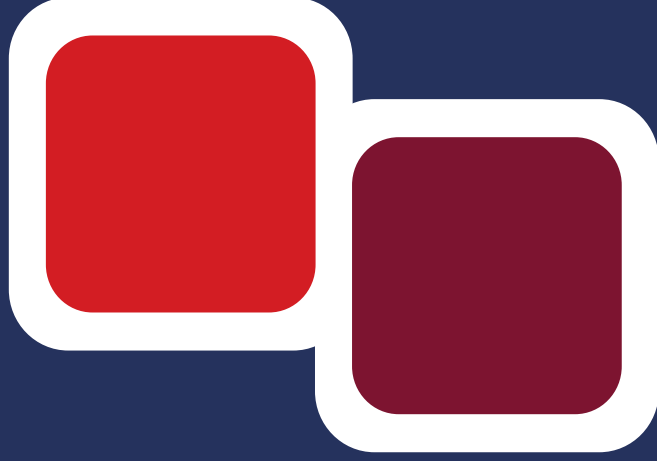
0216 422 00 22

www.enstitososyal.org

info@enstitososyal.org

Dünyadan Araştırma Gündemi, eğitim ve toplum bilimleri alanlarında akademik seçki sunan ücretsiz bir yayındır.

■ ■ Ekim 2024 | Aylık

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

EĞİTİM

ARAŞTIRMALARI

JOURNAL OF EDUCATIONAL CHANGE

Journal of Educational Change eğitimde değişim, reform ve yeniden yapılandırma süreçlerine odaklanan uluslararası hakemli bir dergidir. Eğitimde yenilikçi uygulamalar, liderlik, politika geliştirme ve eğitimde sosyal adalet konularını ele alan araştırmalar yayınlamaktadır. Dergi, akademik dünyada önemli bir yer edinmiş olup, eğitimde köklü değişikliklerin nasıl sağlanabileceğini anlamaya yönelik çalışmaları teşvik eder. *Springer* tarafından yayınlanan bu dergi, *Social Sciences Citation Index* gibi önemli akademik indekslerde yer almakta ve yılda dört sayı çıkarmaktadır. *Journal of Educational Change*, eğitim liderleri, politika yapıcılar ve akademisyenler için değerli bir kaynak sunar.

1

OKUL MÜDÜRÜ LİDERLİK PRATİKLERİ ÖĞRETMEN İŞ BİRLİĞİNİ VE KURUMSAL DEĞİŞİMİ NASIL DESTEKLEYEBİLİR? ÜÇ OKUL İYİLEŞTİRME GİRİŞİMİNİN BOYLAMSAL ÇOKLU DURUM ÇALIŞMASI

HOW CAN PRINCIPAL LEADERSHIP PRACTICES PROMOTE TEACHER
COLLABORATION AND ORGANIZATIONAL CHANGE? A LONGITUDINAL MULTIPLE
CASE STUDY OF THREE SCHOOL IMPROVEMENT INITIATIVES

Giriş

Bu makale, okul müdürlerinin liderlik pratiklerinin öğretmen iş birliğini ve kurumsal değişimi nasıl teşvik edebileceğini araştırmaktadır. Okullarda, öğrenci ve öğretmenlerin değişen ihtiyaçlarına yanıt vermek için mevcut uygulamaların düzenli olarak gözden geçirilmesi ve uyarlanması gerekmektedir. Ancak, birçok yenilik, uygun stratejiler ve yapısal gereksinimler eksikliğinden dolayı başarısız olmaktadır. Bu çalışma, müdürlerin, öğretmen iş birliğini ve okullardaki değişim süreçlerini nasıl yönlendirebileceğini üç Alman okulunda 14 aylık bir vaka çalışması üzerinden incelemektedir.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, okul müdürlerinin liderlik pratiklerinin öğretmen iş birliğini nasıl teşvik ettiğini ve bunun kurumsal değişim süreçlerini nasıl etkilediğini incelemek, bu bağlamda okul müdürlerinin öğretmenleri karar alma süreçlerine dâhil ederek yenilikçi uygulamaları nasıl başarıyla yönlendirebileceğini anlamaktır.

Yöntem

Araştırma Tasarımı

- Çalışma, boylamsal bir çoklu durum çalışması (*longitudinal multiple case study*) olarak tasarlanmış, müdür liderliği ve öğretmen iş birliği süreçlerindeki değişimler zaman içinde izlenmiştir.

Katılımcılar

- Almanya'da bulunan üç farklı okuldan toplam 50 katılımcı bu çalışmaya dâhil edilmiştir. Katılımcılar arasında okul müdürleri, idareciler ve öğretmenler yer almaktadır. Her okul, farklı bir eğitim kademesini ve eğitim sürecindeki farklı değişiklikleri temsil etmekte olup, bu da bulguların çeşitli bağlamlarda geçerliliğini incelemeye olanak tanımıştır.

Veri Toplama

- Araştırma kapsamında, üç veri toplama dalgası hâlinde yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler 14 aylık bir süre zarfında gerçekleştirilmiş ve her bir okulda 50 görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerde, liderlik uygulamaları, öğretmen iş birliği ve kurumsal değişim süreçleri

düşünceye ilham değişime yön

ile ilgili derinlemesine bilgiler elde edilmiştir. Her görüşme, okul müdürlerinin liderlik uygulamalarını, öğretmenlerin bu süreçte nasıl etkilendiğini ve iş birliği pratiklerini detaylandırmaya odaklanmıştır.

Veri Analizi

- Elde edilen veriler, yapılandırılmış içerik analizi ve vaka çalışması yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle her okul için ayrı analizler yapılmış, ardından okullar arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. İçerik analizi sürecinde temalar belirlenmiş ve liderlik uygulamaları ile öğretmen iş birliği arasındaki ilişkiler tanımlanmıştır.

Temel Bulgular

1. Okullar için Temel Süreç Çıkarımları

Tokyo Okulu:

- Tam gün okula geçiş hedefi konulsa da, müdürün liderlik eksiklikleri ve öğretmenler arasındaki düşük iş birliği nedeniyle bu dönüşüm sekteye uğramıştır. Çalışmada, bir öğretmen Tokyo'daki bu süreci "Yüksek iş yükü altında ezildiğimizi hissettik, yenilik ne kadar iyi niyetli olursa olsun, böyle bir ortamda değişim sürdürülebilir değildi." şeklinde ifade etmiştir. Müdür, öğretmenlerin endişelerini ele alma konusunda yetersiz kaldığından, direnç artmış ve hedeflenen değişiklikler uygulanamamıştır.

Cape Town Okulu:

- Başlangıçta etkili liderlik uygulamaları eksikliği ve iletişim sorunları nedeniyle sıkıntı yaşanmıştır. Ancak, dış bir danışmanın sürece dâhil olmasıyla öğretmenler arasında iş birliği ve motivasyon artışı sağlanmıştır. Danışman, özellikle projelerde görev

paylaşımı ve hedef netliği sağlayarak öğretmenleri "projelerin sahipleri" haline getirmiştir. Bir öğretmen bu süreci şu şekilde ifade etmiştir: "Danışmanın yönlendirmesiyle, ilk kez gerçekten bir ekip olduğumuzu hissettik. Sorumluluklarımız belirliydi ve bu bizi daha bağlı hâle getirdi."

Oslo Okulu:

- Okul, müdürün net hedefler koyması ve yapılandırılmış iş birliği kültürünü teşvik etmesi sayesinde başarıyla birden fazla yeniliği uygulayabilmiştir. Oslo müdürü, öğretmenlere özerklik vererek onların sürece dâhil olmalarını sağlamıştır. Bu da "Müdürümüzün bize güvenmesi ve karar süreçlerinde yer vermesi değişimi mümkün kıldı." şeklinde yorumlanmıştır. Yeniliklerin sürdürülebilir olması, müdürün öğretmenler arasında açık iletişim ve iş birliğini desteklemesiyle gerçekleşmiştir.

2. Etkili Olan Dört Temel Liderlik Pratiği

Okullar arası karşılaştırmalı analizler neticesinde etkili olan dört temel liderlik pratiği teması ortaya çıkmıştır.

Net Hedef Belirleme ve Strateji Geliştirme:

- Müdürlerin okulun uzun vadeli vizyonunu belirleyerek net hedefler koyması, değişim süreçlerinin etkin bir şekilde ilerlemesine katkı sağlamıştır. Oslo'daki müdür, "herkesin ulaşacağı hedefleri bilmesi" gerektiğini söyleyerek öğretmenlerin net bir strateji çerçevesinde hareket etmesini sağladı.

Karar Alma Süreçlerine Öğretmen Katılımı:

- Öğretmenlerin karar alma süreçlerine dâhil edilmesi, onların değişim sürecine olan bağlılığını

güçlendirmiştir. Tokyo’da süreçte eksik kalan bu etken, Oslo ve Cape Town’daki değişimlerde müdürlerin öğretmenleri sürece dâhil etmeleriyle başarıya ulaşmıştır. Cape Town’daki bir öğretmen bu durumu “Projelerdeki her kararda bizim de söz hakkımız vardı. Bu süreç, iş birliğimizi daha da sağlamlaştırdı” sözleriyle açıklamaktadır.

Ekipleri Süreç Düzeyinde Destekleme:

- Müdürlerin öğretmen ekiplerine görev paylaşımı, bilgi paylaşımı ve düzenli toplantılar gibi süreçlerde destek vermesi, ekiplerin yenilikleri uygulama konusunda daha fazla bağlılık hissetmelerini sağlamıştır. Örneğin, Oslo’da müdür, ekiplerin birbirinden bağımsız çalışmak yerine ortak hedeflerde bir araya gelmelerini sağlayarak bir “kolektif sorumluluk” hissi oluşturmuştur.

Motivasyon Desteği Sağlama:

- Öğretmenlere özerklik tanınması, onların değişim sürecine daha gönüllü katılımını sağlamıştır. Bu yaklaşım,

Tokyo ve Cape Town’da yetersiz kalmışken, Oslo’da etkili bir şekilde uygulanmıştır. Oslo’da bir öğretmen bu durumu, “Liderimizin güveni, bize her zaman kendi yöntemlerimizi denememiz için fırsat tanıdı. Hata yapma riskini göze almamıza izin verdi.” şeklinde açıklamıştır.

Sonuç

- Bu çalışma, okul ortamlarında başarılı ve başarısız değişim süreçleri üzerinden okul müdürlerinin liderlik uygulamalarının öğretmen iş birliğini ve kurumsal değişim süreçlerini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Müdürlerin net bir vizyon belirleyerek öğretmenleri süreçlere dahil etmeleri, kurumsal değişimi destekleyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin karar alma süreçlerine katılımı, onların yeniliklere karşı motivasyonlarını artırmıştır. Makale gelecekteki araştırmaların, bu tür liderlik uygulamalarının daha geniş bağlamlarda nasıl uygulanabileceğini ele alması gerektiğini vurgulamıştır.

2

DÖNÜŞÜMÜN İÇ YÜZÜ: OKUL REFORMUNDA BAŞARIYI NE SAĞLAR?

INSIDE SCHOOL TURNAROUND: WHAT DRIVES SUCCESS?

Bu çalışma, düşük performans gösteren okullarda, okul reformlarının nasıl başarıya ulaşabileceğini incelemektedir. Özellikle, Amerika Birleşik Devletleri'nde başlatılan 2009 tarihli *American Recovery and Reinvestment Act* (ARRA) yasası ile birlikte okul reformları, eğitim politikalarının önemli bir parçası hâline gelmiştir. Çalışma, bu reform girişimlerinin sonuçlarını ve hangi mekanizmalar aracılığıyla başarıya ulaştığını anlamayı amaçlamaktadır. Mevcut reform literatürü, okul dönüşümlerinin sürdürülebilir başarıya ulaşması için bütüncül bir çerçeve sunmakta yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda, araştırma, mevcut boşlukları doldurmayı ve Bryk ve arkadaşlarının etkili okullar için geliştirdiği beş temel destek ile Desimone'nin politika öznitelikleri teorisini birleştirerek yeni bir entegre çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, okulların iyileştirilmesinde kullanılan dönüşüm modellerinin uygulanma süreçleri ile akademik başarı arasındaki ilişkileri araştırmak ve reform modellerinin başarısına etki eden faktörleri incelemek için entegre bir çerçeve önermektir. Bu çerçeve, reformun ana bileşenlerinin yanı sıra uygulama

stratejilerini inceleyerek eğitimde hangi uygulamaların işe yaradığını ve nasıl başarı sağlandığını açıklamaya yönelik bir rehber niteliği taşımaktadır.

Yöntem

Çalışma, Philadelphia Okul Bölgesi'ndeki okul dönüşüm modelleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında karma yöntemler (*mixed methods*) kullanılmıştır:

- **Nicel Yöntemler:** Okul başarı verileri, öğretmen anketleri ve istatistiksel analizler yapılmıştır. Bu analizler, öğrenci başarı seviyeleri ile okul reform modelleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla regresyon modelleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir.
- **Nitel Yöntemler:** Müdürler ve öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilerek, bu dönüşüm modellerinin uygulama süreçleri ve okul başarıları üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

Çalışmada, dönüşüm modeli uygulayan okullar ile geleneksel okullar karşılaştırılmış ve her iki grup arasındaki başarı farkları incelenmiştir.

Temel Bulgular

- 1. Spesifiklik ve Başarı İlişkisi:** Okul reform modellerinde kullanılan spesifik uygulamalar, öğretmenlerin rehberliğinde daha yüksek başarı sağlamıştır. Özellikle "Mastery" modeli, öğrenci başarısında önemli artışlar sağlamış ve en yüksek performansı gösteren model olarak öne çıkmıştır.
- 2. Yetki ve Kaynaklara Erişim:** Okul müdürlerinin otorite sahibi olması ve öğretmenlerin ihtiyaç duydukları kaynaklara erişiminin sağlanması, başarıyı artıran diğer faktörler olarak belirlenmiştir. Kaynak yetersizliği, öğretmenlerin iş birliğini ve motivasyonunu olumsuz etkilemiştir.
- 3. Güç ve Teşvik Sistemleri:** Başarıya ulaşan okullar, öğretmenleri teşvik eden sistemler geliştirmiştir. "Mastery" modelinde öğretmenlerin başarıları ödüllendirilirken, diğer modellerde bu teşvik sistemleri daha az etkili olmuştur.
- 4. Esneklik ve Uyarlanabilirlik:** Spesifik stratejilerin yanı sıra öğretmenlere uygulamalarında esneklik tanıyan modeller, daha başarılı sonuçlar elde etmiştir. Bu modellerde, öğretmenlerin sınıf içindeki bireysel yaratıcılıkları desteklenmiş ve öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun stratejiler geliştirmeleri sağlanmıştır.

Sonuç

- Çalışma, okul dönüşüm modellerinin başarıya ulaşmasında belirli stratejilerin (spesifiklik, otorite ve teşvik) kritik rol oynadığını ortaya koymuştur. Özellikle, daha spesifik uygulamalar ve net rehberlik sunan modellerin, öğrenci başarısında daha yüksek artışlar sağladığı görülmüştür. Ayrıca, öğretmenlerin motivasyonunu artıran teşvik sistemleri ve öğretmenlere esneklik tanıyan uygulamaların da başarıya katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, sadece akademik başarıya odaklanmanın yeterli olmadığını, aynı zamanda uygulama süreçlerinin dikkatli bir şekilde yönetilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Kaynak: Hill, K. L., Desimone, L., Wolford, T., Reitano, A., & Porter, A. (2023). Inside school turnaround: What drives success?. *Journal of Educational Change*, 24(3), 393-423. <https://doi.org/10.1007/s10833-022-09450-w>

GENİŞ ÖLÇEKLİ OKUL GELİŞTİRME: BAĞLANTILI OKUL SİSTEMLERİNDE SİSTEMİK DEĞİŞİKLİKLERİN SONUÇLARI VE KOŞULLARI

LARGE-SCALE SCHOOL IMPROVEMENT: RESULTS OF AND CONDITIONS FOR
SYSTEMIC CHANGES WITHIN COUPLED SCHOOL SYSTEMS

Giriş

Bu çalışma, geniş çaplı okul gelişim programlarının nasıl sistemik değişiklikler sağladığını ve bu değişikliklerin sürdürülebilirliğini incelemektedir. Eğitimdeki reform çabalarının genellikle istenilen etkiye ulaşmada başarısız olduğu gözlemlenmiş olup, bu araştırma İsveç'teki "En İyi Okul İçin İş Birliği" (*Collaboration for the Best School Possible - CBSP*) adlı büyük çaplı bir okul geliştirme programını inceleyerek, reformun farklı organizasyonel düzeyler üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir. Bu araştırma, okul liderleri, öğretmenler ve eğitim otoriteleri arasındaki bağlantıların güçlendirilip güçlendirilmediğini ve bunun başarıya nasıl etki ettiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, büyük çaplı okul geliştirme programlarının, özellikle de CBSP gibi sistemik reformların öğretim kalitesini artırıp artırmadığını ve sürdürülebilir okul gelişimi için gerekli olan koşulları incelemektir. Ayrıca, bu programların, yerel okul sistemlerindeki farklı organizasyonel düzeylerde nasıl algılandığını ve uygulanma süreçlerinin nasıl şekillendiğini araştırmayı hedeflemektedir.

Yöntem

Araştırma Tasarımı:

Bu çalışma, İsveç'teki iki belediyede gerçekleştirilen "En İyi Okul İçin İş Birliği" (CBSP) adlı geniş çaplı okul geliştirme programını incelemek amacıyla çok düzeyli bir analiz yaklaşımı kullanmıştır.

Katılımcılar:

Çalışmada dört organizasyonel düzeyden katılımcılar yer almıştır: Ulusal Eğitim Ajansı temsilcileri, yerel eğitim otoriteleri, okul liderleri (müdürler ve diğer yöneticiler), öğretmenler.

Veri Toplama:

- **Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler**
Araştırmada, farklı düzeylerden 40'tan fazla katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.
- **Döküman Analizi**
Yerel ve ulusal düzeyde eğitim yönetimine dair politika belgeleri toplanmış ve analiz edilmiştir. Ayrıca "En İyi Okul İçin İş Birliği" programına dair okullardan gelen belgeler analiz edilmiştir.

Veri Analizi:

- **Nitel Analiz**
Elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Katılımcıların programı nasıl algıladığı, uygulama süreçleri ve programın sonuçları üzerine odaklanılmıştır.
- **Çok Düzeyli Karşılaştırma**
Ulusal, yerel ve okul düzeyindeki uygulamalar ve algılar karşılaştırılarak programın farklı bağlamlarda nasıl uygulandığı ve algılandığı değerlendirilmiştir.

Temel Bulgular

1. Programın Etkileri:

- CBSP programı, kalite güvence sistemlerinin güçlendirilmesi ve liderlik uygulamalarının iyileştirilmesi açısından olumlu sonuçlar vermiştir. Özellikle, okul liderleri ve öğretmenler arasındaki iş birliği artırılmıştır.

2. Analiz Aşamasının Önemi:

- Programın ilk analiz aşaması, okulların sonuçları ve gelişim ihtiyaçlarını daha derinlemesine anlamalarını sağlamış ve ortak bir vizyon geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

3. Süreklilik Sorunu:

- CBSP programı, belirli değişiklikler sağlasa da bu değişikliklerin sürdürülebilirliği konusunda zorluklar yaşanmıştır. Özellikle, öğretim uygulamalarındaki genel iyileştirmelerin sürdürülebilir hâle getirilmesi zor olmuştur.

4. Çatışmalar:

- Programın ulusal düzeyde başlatılması ve yerel otoritelerin sorumluluklarını geçersiz kılabileceği algısı, bazı okul liderleri arasında olumsuz karşılanmıştır. Bununla birlikte

öğretmenler ve yerel otoriteler, devletin desteğini eşitlikçi bir okul sistemi sağlamak için olumlu bulmuştur.

Sonuç

- Çalışma, geniş çaplı okul geliştirme programlarının etkili olabilmesi için sistematik bir yaklaşım benimsenerek organizasyonel düzeyler arasındaki bağlantıların güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Sürdürülebilir değişim için yalnızca öğretim kalitesine odaklanmanın yeterli olmadığı, aynı zamanda okul sistemlerinin organizasyonel altyapısının, liderlik uygulamalarının ve destek yapılarının da geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle, programın uzun vadede kalıcı etkiler sağlayabilmesi için ulusal düzeyde başlatılan reformların yerel düzeyde de kabul görmesi ve meşruiyet kazanması gerekmektedir.

4

ÖĞRETMENLERİN OKUL KÜLTÜRÜ DÖNÜŞÜMÜNE KATKI SAĞLAMA FIRSATLARINI ALGILAMALARI

TEACHERS' PERCEIVED OPPORTUNITY TO CONTRIBUTE TO
SCHOOL CULTURE TRANSFORMATION

Giriş

Bu makale, öğretmenlerin okul kültürü dönüşümüne katkıda bulunma fırsatlarını nasıl algıladıklarını incelemektedir. Eğitim reformlarının başarılı bir şekilde uygulanabilmesi, tüm okul personelinin ve paydaşların ortak çabasını gerektirir. Bununla birlikte, öğretmenlerin okul gelişimi konusundaki önceki deneyimleri ve inançları, katılım şekillerini belirler. Çalışma, Finlandiya'daki üç okuldaki 35 öğretmenle yapılan görüşmelere dayanmaktadır ve öğretmenlerin okul kültürünün dönüşümüne nasıl baktıklarını, iş birliği yapma isteklerini ve bu süreçte karşılaştıkları engelleri araştırmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın temel amacı, öğretmenlerin okul kültürü dönüşümüne katkı sağlama fırsatlarını nasıl algıladıklarını ve bu süreçte profesyonel rollerinin nasıl şekillendiğini anlamaktır. Aynı zamanda, farklı öğretmen profillerinin (örneğin vizyoner, sorumluluk taşıyan, gözlemci, gelenekçi, stres altındaki) bu süreçteki algılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Tasarımı:

- Nitel bir araştırma yaklaşımı kullanılmış ve Finlandiya'daki üç ilkokuldan

öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Katılımcılar:

- Araştırmaya 35 öğretmen katılmıştır. Katılımcılar arasında sınıf öğretmenleri, branş öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenleri yer almıştır.

Veri Toplama:

- Görüşmeler, yaklaşık bir saat sürmüş ve okulun gelişim hedefleri, öğretmen iş birliği, profesyonel gelişim ve okul kültürünün özellikleri gibi temalar üzerine odaklanılmıştır.

Veri Analizi:

- Veriler tematik analiz yöntemiyle incelenmiş ve öğretmenlerin okul gelişimi hakkındaki görüşleri, iş birliği süreçleri ve katkı sağlama fırsatları gibi ana temalar oluşturulmuştur. Bu temalar çerçevesinde beş öğretmen profili geliştirilmiştir.

Temel Bulgular

1. Farklı Öğretmen Profilleri: Çalışma, öğretmenlerin okul kültürü dönüşümüne katkı sağlama fırsatlarını farklı şekillerde algıladığını göstermektedir. Beş farklı profil tanımlanmıştır: Vizyonerler, Sorumluluk Taşıyanlar, Katılımcı Gözlemciler, Gelenekçiler ve Stres Altındaki Geri Çekilenler.

Vizyonerler

Bu grup, okul kültürü dönüşümüne aktif olarak katkı sağlamaya ve yenilikçi fikirler üretmeye isteklidir. Vizyonerler, değişim süreçlerinde lider rolü üstlenir; iş birliğini destekler ve okulun gelişimine yönelik büyük bir motivasyona sahiptir.

Sorumluluk Taşıyanlar:

- Bu öğretmenler, okulun belirlediği hedeflere bağlı kalarak kendilerine verilen görevleri yerine getirirler. Dönüşüm süreçlerine katkı sağlamak konusunda isteklidirler, ancak, genellikle liderlik rolü üstlenmekten kaçınırlar. Net bir rehberlik ve yapılandırılmış yönlendirme beklerler.

Katılımcı Gözlemciler:

- Dönüşüm süreçlerine doğrudan müdahil olmaksızın gözlem yapmayı tercih eden öğretmenlerdir. Toplantılara ve iş birliği faaliyetlerine katılırlar, ancak fikir üretme veya karar verme süreçlerinde aktif rol almazlar. Daha çok gözlem yoluyla katkı sağlamayı tercih ederler.

Gelenekçiler:

- Bu öğretmenler, mevcut uygulamalara bağlı kalmayı tercih eder ve değişime karşı daha dirençli bir tutum sergilerler. Yeniliklerden uzak durur ve dönüşüm süreçlerine katılmaktan kaçınırlar. Geleneksel yöntemleri sürdürmeyi tercih eder ve yeni uygulamalara adapte olmakta zorluk yaşarlar.

Stres Altındaki Geri Çekilenler:

- Dönüşüm süreçleri sırasında iş yükü ve artan beklentiler nedeniyle stres altında kalan öğretmenlerdir. Belirsizlik ve değişimin getirdiği baskı nedeniyle katkı sağlamaktan kaçınırlar. Genellikle süreçten geri çekilirler ve iş birliği

faaliyetlerine katılmaktan kaçınırlar.

2. Organizasyonel Destek: Öğretmenlerin bu süreçte katkı sağlayabilmesi için ortak planlama zamanının yanı sıra yeniden yapılandırılmış okul yönetimi sistemleri gibi çeşitli desteklere ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Vizyoner öğretmenler daha yapılandırılmış bir iş birliği modelini savunurken, diğer gruplar daha çok pratik iş birliğine odaklanmaktadır.

3. Engeller: Zaman eksikliği, organizasyonel yapıların yetersizliği ve bazı öğretmenlerin dönüşüm süreçlerine ilgisiz kalmaları, okul gelişimine katkı sağlama konusunda engeller oluşturmuştur. Özellikle, öğretmenlerin iş birliği ve profesyonel gelişim için yeterli zamanlarının olmaması, yeni uygulamaların kökleşmesini zorlaştırmıştır.

Sonuç

Çalışma, öğretmenlerin okul kültürü dönüşümüne katkı sağlama fırsatlarının çeşitli faktörlere bağlı olduğunu göstermektedir. Organizasyonel destek, öğretmenlerin profesyonel etkenliklerini güçlendirmede ve okul gelişim çalışmalarına katılımını artırmada kritik bir rol oynamaktadır. Farklı öğretmen profilleri, farklı ihtiyaçlar ve yaklaşımlar sergilemektedir; bu nedenle okul liderlerinin, tüm öğretmenlerin bu süreçte katılımını sağlamak için çeşitli stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Eğitim reformlarının başarılı olabilmesi için tüm öğretmenlerin seslerinin duyulması ve desteklenmesi şarttır.

TOPLUM

ARAŞTIRMALARI

ANNUAL REVIEW OF SOCIOLOGY

Annual Review of Sociology (ARS), sosyal bilimlerde en prestijli dergilerden biri olup, sosyoloji disiplinde geniş bir etki alanına sahiptir. 1975 yılından bu yana *Annual Reviews* tarafından yayımlanan ARS, sosyoloji alanındaki önemli gelişmeleri ve güncel araştırmaları derleyen kapsamlı makaleler sunmaktadır. Dergi, disiplinin farklı alt dallarına yönelik teorik, metodolojik ve ampirik çalışmaları bir araya getirerek sosyolojik bilgi birikimine önemli katkılar sağlamaktadır. ARS, sosyal süreçler, kurumlar ve örgütler, kültür, siyasal sosyoloji, ekonomik sosyoloji, sosyal tabakalaşma, demografi, kent sosyolojisi, sosyal politika ve tarihsel sosyoloji gibi konulara dair önemli gelişmelere yer vermektedir. Dergi, sosyolojinin güncel sorunlarını derinlemesine ele alan çalışmalara öncülük ederek, akademik topluluklar tarafından disiplinin en önemli kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir. Akademisyenler ve araştırmacılar için temel bir referans kaynağı olan ARS, sosyoloji disiplinindeki en yeni gelişmeleri takip etmek ve bu alandaki araştırmalarını derinleştirmek isteyenler için önemli bir platform sunmaktadır.

1

ÇİN'İN TEK ÇOCUK POLİTİKASININ TOPLUMSAL VE SOSYOLOJİK SONUÇLARI

THE SOCIAL AND SOCIOLOGICAL CONSEQUENCES OF CHINA'S ONE-CHILD POLICY

Çin'in tek çocuk politikası, insanlık tarihinin en büyük ve en tartışmalı toplumsal mühendislik projelerinden biri olarak tarihe geçmiştir. 1979-2015 yılları arasında uygulanan bu politika, üreme üzerindeki sıkı kısıtlamalar aracılığıyla Çin'in demografik ve sosyal yapısında derin değişimlere neden olmuştur. Ancak politikanın etkileri yalnızca Çin'le sınırlı kalmamış, nesiller boyu sürecek bir miras bırakmıştır. Bu makale, söz konusu politikanın en çok tartışılan iki önemli demografik sorununa -cinsiyet oranındaki dengesizlik ve hızla yaşanan nüfus-odaklanarak, bu sorunların sosyal sonuçlarını kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Bu demografik sorunlar; cinsiyet, aile ve devlet gibi daha geniş sosyal ve siyasi bağlamlar içinde değerlendirilmekte ve analiz edilmektedir. Ayrıca inceleme, kamu politikalarının oluşturulmasında bilim insanları ve sosyal bilimcilerin rollerine dair önemli sosyolojik sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu kapsamda, tek çocuk politikası, sadece Çin için değil, küresel ölçekte toplumsal değişimlere yol açan önemli bir deney olarak ele alınmakta ve bu yönüyle dikkate değer bir sorunsala işaret etmektedir.

AMAÇ

Bu makale, Çin'in tek çocuk politikasının toplumsal sonuçlarını, özellikle cinsiyet dengesizliği ve hızlı nüfus yaşlanması

üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, politikanın, kadınlar, aile yapısı ve devletin toplumsal kontrolü üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir.

YÖNTEM

Bu makale, literatür taraması ve mevcut araştırmaların değerlendirilmesi yoluyla Çin'in tek çocuk politikasının sosyolojik ve toplumsal sonuçlarını analiz etmektedir.

TEMEL BULGULAR

Araştırmacıların ortaya koyduğu merkezî temaya göre, Çin'in tek çocuk politikası, ülkenin demografik yapısını, toplumsal cinsiyet rollerini ve devlet-birey ilişkilerini derinden etkilemiştir. Politikanın uzun vadeli sosyal ve sosyolojik sonuçları, dört ana tema etrafında şekillenmiştir:

Cinsiyet oranındaki dengesizlik toplumun yapısını bozmuştur:

- Tek çocuk politikasının en belirgin sonuçlarından biri, doğumda cinsiyet oranının önemli ölçüde bozulması olmuştur. Özellikle kırsal bölgelerde, erkek çocuk sahibi olma isteği nedeniyle kız çocuklarına karşı cinsiyet seçimine dayalı kürtaj yaygın hâle gelmiştir. Bazı bölgelerde cinsiyet oranı 150 erkek çocuğa karşılık 100 kız çocuğu seviyesine ulaşmıştır. Bu dengesizlik, milyonlarca erkek

düşünceye ilham değişime yön

çocuğun evlenememe riskiyle karşı karşıya kalmasına ve toplumsal huzursuzluk yaratabilecek "fazla erkekler" sorununa yol açmıştır. Ayrıca, kadınların evlilik piyasasındaki değerinin artması, kadınlara yönelik sosyal baskıların da farklılaşmasına neden olmuştur.

Aile yapıları küçülmüş, yaşlanma süreci hızlanmıştır:

- Tek çocuk politikasının bir diğer önemli sonucu, Çin'deki aile yapısının radikal bir şekilde değişmesidir. Geleneksel olarak geniş aile modelinin hâkim olduğu Çin'de, "4-2-1" olarak adlandırılan aile yapısı (dört büyükanne ve büyükbaba, iki ebeveyn ve bir çocuk) yaygınlaşmıştır. Bu durum, çocukların ebeveynlerine ve büyükanne-büyükbabalarına bakmak zorunda kalmasıyla yaşlı nüfusun bakım yükünü artırmıştır. Özellikle tek çocukların, ailelerinin yaşlanma sürecinde karşı karşıya kaldıkları sorumluluklar toplumsal dayanışmayı zorlamış ve bireyler üzerindeki psikolojik baskıyı artırmıştır. Ayrıca, yaşlanan nüfusun hızla artması, emeklilik ve sağlık sistemleri üzerinde de ciddi bir yük oluşturmuştur.

Devletin bireyler üzerindeki denetimi güçlenmiştir:

- Tek çocuk politikası, devletin, bireylerin özel hayatlarına daha fazla müdahale etmesine olanak tanımıştır. Politikanın uygulanması sırasında kurulan devasa bürokratik yapı, ailelerin doğurganlık kararlarını doğrudan denetlemiş ve birçok durumda zorla sterilizasyon ve kürtaj gibi müdahalelere başvurulmuştur. 500 binden fazla personelin çalıştığı bu sistem, halkın günlük hayatına nüfuz eden kapsamlı bir denetim mekanizması hâline gelmiştir. Politikanın sona

ermesinden sonra bile devletin bireylerin yaşamlarını kontrol etme kapasitesi artmış, dijital teknolojilerin kullanımıyla bu denetim daha da derinleşmiştir.

Kadınlar üzerindeki sosyal ve ekonomik baskılar artmıştır:

- Tek çocuk politikasının cinsiyet eşitsizliği üzerindeki etkileri, özellikle kadınlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Kadınlar, doğurganlık kararlarının devlet politikalarına tabi tutulması nedeniyle ciddi fiziksel ve psikolojik baskılar yaşamışlardır. Zorunlu kürtajlar ve sterilizasyonlar, kadın sağlığını olumsuz etkilemiş; doğum oranlarının düşmesiyle birlikte kadınların üzerindeki toplumsal baskılar da artmıştır. Evlenemeyen erkekler sorunu, kadınların daha erken yaşta ve daha fazla sosyal baskı altında evlenmelerine yol açmıştır. Ancak bu süreçte, tek çocuk olarak yetişen kızların eğitim seviyelerinde gözle görülür bir artış olmuş ve eğitilmiş kadınlar evlilik ve kariyer arasında yeni yollar keşfetmeye başlamışlardır. Eğitim düzeyi yüksek kadınlar arasında evlilik ve çocuk sahibi olma oranlarının düşmesi de bu toplumsal dönüşümün bir parçası olmuştur.

Bu bulgular, Çin'in tek çocuk politikasının sadece demografik sonuçlar doğurmakla kalmadığını, aynı zamanda toplumsal yapı, aile ilişkileri ve bireylerin yaşam tarzları üzerinde kalıcı ve derin etkiler bıraktığını göstermektedir.

SONUÇ

Bu makale, Çin'in 1979-2015 yılları arasında uyguladığı tek çocuk politikasının geniş kapsamlı toplumsal ve sosyolojik sonuçlarını incelemektedir. Politikanın, başta cinsiyet oranında ciddi dengesizlikler

yaratması ve nüfusun hızla yaşlanmasına neden olması gibi demografik etkilerinin yanı sıra kadınlar üzerindeki baskıları artırdığı ve aile yapısında köklü değişimlere yol açtığı vurgulanmaktadır. Ayrıca, devletin bireylerin özel hayatlarına yoğun şekilde müdahale etmesi ve doğum kontrol politikalarıyla toplumsal mühendislik yapısının güçlenmesi, bireysel özgürlükler üzerinde ciddi sınırlamalara yol açmıştır. Politikanın sadece Çin içinde değil, küresel çapta da etkileri görülmüş, özellikle cinsiyet oranındaki dengesizlik ve tek çocuklu ailelerin zorlukları gibi meseleler uluslararası düzeyde tartışılmıştır. Sonuç olarak, tek çocuk politikası, Çin'in sosyal dokusunu derinden etkileyen, karmaşık ve tartışmalı bir süreç olarak değerlendirilmektedir.

2 DİJİTALLİĞİN YÖNÜ NE? SÖZLÜ, YAZILI VE DİJİTAL KÜLTÜR ARASINDAKİ İLİŞKİ, GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE: SÖZLÜ GELENEKLERDEN DİJİTAL MEDYAYA

WHITHER DIGITALITY? THE RELATIONSHIP BETWEEN ORALITY, LITERACY, AND DIGITALITY, PAST AND PRESENT: FROM SPOKEN TRADITIONS TO DIGITAL MEDIA

Bu makale, sözlü kültür, okuryazarlık ve dijital çağ arasındaki ilişkileri kapsamlı bir tarihsel sosyoloji çerçevesinde incelemektedir. Rebecca Jean Emigh, bu üç iletişim biçiminin birbiriyle nasıl etkileşimde bulunduğunu tartışırken, özellikle dijitalleşmenin bu süreçte nasıl bir dönüşüm yarattığını ele almaktadır. Makalede, sözlü kültür (orality) ve yazılı kültür (literacy) ile ilgili dört ana teorik pozisyon özetlenmektedir: okuryazarlığın üstün olduğunu savunan görüş, sözlü kültürün daha üstün olduğunu iddia eden görüş, bu iki biçimin birbirinin yerine geçebilir olduğunu öne süren görüş ve zamanla birbirlerini dönüştürdüklerini ifade eden görüş. Ayrıca, dijital medyanın bu teorilere nasıl uyum sağladığı ve Batı-merkezci modernite söylemleriyle nasıl ilişkilendirildiği de detaylandırılmaktadır. Makale, bu tartışmaları postkolonyal teori ve karşılaştırmalı tarihsel sosyoloji ışığında yeniden değerlendirerek dijital medyanın geçmiş ve gelecekteki rolünü sorgulamaktadır.

AMAÇ

Bu makale, sözlü, yazılı ve dijital kültürler arasındaki ilişkileri inceleyerek, dijital medyanın bu gelenekler üzerindeki etkilerini anlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda dijitalleşmenin, geçmişten gelen iletişim biçimlerini nasıl

dönüştürdüğünü ve bu dönüşümün toplumsal hafıza ve bilgi aktarımı üzerindeki önemini vurgulamayı hedeflemektedir.

YÖNTEM

Bu makale amaca uygun olarak sözlü, yazılı ve dijital kültürlerin tarihsel gelişimlerini ve aralarındaki ilişkileri analiz etmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerine dayanmaktadır.

Veri Toplama

- Veri toplama sürecinde, üç ana kültürel biçim olan sözlü, yazılı ve dijital medyadan kapsamlı örnekler incelenmiştir. İlk olarak, sözlü kültürü temsil eden halk hikâyeleri, efsaneler ve şiirler gibi geleneksel anlatılar farklı coğrafyalardan seçilmiştir. Bu anlatılar, yazıya geçirilmeden önce topluluklar içinde nasıl aktarıldığına dair örneklerle birlikte ele alınmıştır. İkinci olarak, yazılı kültüre ait kaynaklar, edebi eserler, tarihi belgeler ve akademik metinler üzerinden değerlendirilmiştir. Bu metinler, kültürel bilginin yazıya dökülme sürecinde nasıl sabit hâle getirildiğini anlamak amacıyla incelenmiştir. Son olarak, dijital kültürü yansıtan veriler, sosyal medya platformları, blog yazıları, çevrim içi forumlar ve dijital içeriklerden

toplanmıştır. Bu aşamada, dijital platformlarda bilginin nasıl üretildiği, paylaşıldığı ve dönüştürüldüğü üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca, dijital medyada yer alan sözlü ve yazılı unsurların bir araya geldiği örnekler de veri setine dahil edilmiştir. Veri analizi aşamasında, bu üç kültürel biçim üzerindeki veriler incelenerek, her birinin bilgi aktarımında oynadığı rol ve birbirleriyle etkileşimleri araştırılmıştır.

TEMEL BULGULAR

Araştırmacıların temel bulgularına göre, dijitalleşme hem sözlü hem de yazılı kültürler üzerinde derin ve karmaşık bir dönüşüm yaratmıştır. Bu bulgular dört temel başlık altında toplanmaktadır:

Dijitalleşme, sözlü kültürlerin yeniden dirilişine olanak sağlamıştır:

- Geleneksel sözlü anlatımlar, dijital platformlar aracılığıyla küresel bir izleyici kitlesine ulaşarak yalnızca yerel topluluklarla sınırlı kalmamış, geniş çapta yayılabilir hâle gelmiştir. YouTube, podcastler ve sosyal medya platformları, geçmişte sınırlı erişimi olan sözlü geleneklerin yeniden canlanmasına ve farklı kültürel bağlamlarda yeni yaşam bulmasına imkân tanımıştır. Dijital araçlar, sözlü kültürlerin dinamik yapısını korurken, bu anlatımları kayıt altına alma ve kalıcı hâle getirme fırsatı da sunmaktadır.

Yazılı kültür, dijital ortamda yeni biçimlere evrilmiştir:

- Dijitalleşmenin getirdiği hız ve anlık tüketim alışkanlıkları, geleneksel uzun biçimli yazılı anlatıların yerini daha kısa, hızlı tüketilebilir formlara bırakmasına

neden olmuştur. Bloglar, mikrobloglar (örneğin X), anlık mesajlaşma uygulamaları ve kısa dijital içerikler, yazının dijital çağdaki dönüşümünü gözler önüne sermektedir. Bu dönüşüm, yazılı kültürün hızla tüketilen ve paylaşılan formlarını yaratırken, aynı zamanda yazının otorite ve kalıcılık özelliklerini de dönüştürmektedir.

Dijital medya, sözlü ve yazılı kültürlerin iç içe geçmesine olanak tanımıştır:

- Dijital platformlar hem sözlü hem de yazılı anlatıların bir araya geldiği hibrit kültürlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Videolar, podcastler ve yazılı içeriklerin bir arada yer aldığı bu melez ortamlar, anlatıların çok yönlü ve çok katmanlı hâle gelmesini sağlamaktadır. Örneğin, bir podcast programı hem konuşmaya dayalı bir anlatım sunarken, aynı zamanda yazılı özetler ve yorumlar ile desteklenerek yazılı kültürle de etkileşimde bulunur. Bu hibrit yapı, kültürel aktarımın daha fazla insan tarafından erişilebilir olmasını sağlarken, anlatım biçimlerinin sınırlarını da genişletmektedir.

Dijitalleşme, bilgiye erişim ve paylaşımı demokratikleştirmiştir:

- Dijital medyanın sunduğu olanaklar sayesinde, bilgi aktarımı geleneksel elitist ve merkezî yapılardan çıkarak, daha geniş ve farklı toplumsal kesimlere ulaşmıştır. Bilgiye erişim yalnızca belirli sınıflar ve uzmanlar ile sınırlı kalmamış, toplumun her kesimi bilgiye katkıda bulunma ve onu yayma fırsatına sahip olmuştur. Bu durum, dijital kültürün sosyoekonomik ve kültürel sınırları aşan, daha kapsayıcı bir yapıya sahip olmasını sağlamış;

düşünceye ilham değişime yön

aynı zamanda kültürel çeşitliliğin korunmasına ve yaygınlaştırılmasına da katkıda bulunmuştur.

SONUÇ

Bu çalışmanın sonuçları, dijitalleşmenin sözlü ve yazılı kültürler üzerindeki etkisinin derin ve karmaşık olduğunu göstermektedir. Dijital medya, sözlü anlatım biçimlerinin yeniden canlanmasına ve geniş kitlelere ulaşmasına imkân tanırken, aynı zamanda yazılı kültürü de dönüştürerek yeni iletişim formları yaratmıştır. Çalışma, dijital araçların bilgiye erişimini kolaylaştırarak kültürel paylaşımı daha geniş kitlelere yaydığını ve bu sürecin toplumsal bilgi aktarımını demokratikleştirdiğini vurgulamaktadır. Sözlü ve yazılı kültürlerin dijitalleşme süreciyle iç içe geçmesi, kültürel mirasın korunması ve yeni nesillere aktarılması açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır. Sonuç olarak, dijitalleşmenin sunduğu fırsatlar değerlendirildiğinde hem kültürel çeşitliliğin korunması hem de bilgiye erişimin artması için dijital platformların etkin bir şekilde kullanılmasının kaçınılmaz olduğu sonucuna varılmaktadır.

Kaynak: Emigh, R. J. (2024). Whither digitality? The relationship between orality, literacy, and digitality, past and present: From spoken traditions to digital media. *Annual Review of Sociology*, 50, 715–736. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-033022-035644>

3

SOSYAL İLİŞKİLERDE GÜVEN

TRUST IN SOCIAL RELATIONS

Bu makale, toplumsal ilişkilerde güven kavramını kapsamlı bir sosyolojik perspektiften incelemektedir. Oliver Schilke, Martin Reimann ve Karen S. Cook, güvenin nasıl inşa edildiği, sürdürüldüğü ve toplumsal bağlamda nasıl işlediğine dair teorik bir çerçeve sunmaktadır. Makale, güvenin sosyal ilişkilerdeki merkezi rolünü ele alırken, özellikle bireyler, gruplar ve kurumlar arasındaki etkileşimlerde güvenin nasıl bir işlev üstlendiğini araştırmaktadır. Makalede güvenin, toplumsal düzenin sürdürülebilmesi açısından kritik olduğuna vurgu yapılırken, aynı zamanda modern toplumlarda artan güvensizlik ve belirsizliklerin güven üzerinde yarattığı etkiler detaylandırılmaktadır. Yazarlar, güvenin dönüşümünü anlamak için çeşitli sosyal teorilere atıfta bulunarak, farklı bağlamlardaki güven dinamiklerini karşılaştırmalı bir şekilde ele almaktadır. Bu yönüyle makale, toplumsal ilişkilerde güvenin önemi ve değişen güven yapıları üzerine düşünmek isteyen okuyucular için değerli bir kaynak sunmaktadır.

AMAÇ

Bu makale, güvenin toplumsal ilişkilerin dinamiklerini anlamadaki kritik rolünü vurgulamak ve güvenin ne olduğu ile nasıl oluştuğu sorularına yanıt vermek amacıyla yazılmıştır.

YÖNTEM

Bu makalede kullanılan yöntem, güven kavramına dair mevcut sosyolojik literatürün derinlemesine incelenmesi ve analizine dayanmaktadır. Araştırma, ampirik veri toplamaktan ziyade, teorik çalışmalar ve önceki araştırmaların bulgularını bir araya getirerek güvenin toplumsal ilişkilerdeki dinamiklerini anlamayı amaçlamaktadır. Veri toplama süreci, güven konusunda yapılmış çeşitli sosyolojik araştırmaların gözden geçirilmesi ve bu çalışmaların sonuçlarının karşılaştırmalı bir analizine dayanır. Veri analizi ise bu literatürün sistematik olarak değerlendirilmesi, farklı bağlamlardaki güven teorilerinin karşılaştırılması ve sonuçların sentezlenmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, doğrudan bir katılımcı topluluğunu içermemekle birlikte, önceki araştırmalarda incelenen çeşitli toplumsal gruplara dair verilerin teorik çerçevede ele alınmasıyla şekillendirilmiştir.

TEMEL BULGULAR

Araştırmacıların temel bulgularına göre, toplumsal ilişkilerde güvenin dinamikleri karmaşık ve çok yönlüdür. Bulgular şu başlıklar altında toplanmaktadır:

düşünceye ilham
değişime yön

Güvenin toplumsal bağları güçlendirme rolü:

- Güven, toplumu bir arada tutan temel unsurlardan biri olarak işlev görmektedir. Sosyal ilişkilerin sürdürülmesinde güvenin varlığı, iş birliği ve dayanışmayı teşvik ederken, güven eksikliği toplumsal bağların çözülmesine neden olmaktadır. Bu durum, bireyler ve gruplar arasındaki ilişkilerde güvenin belirleyici bir etken olduğunu göstermektedir.

Kurumlara duyulan güvenin azalma eğilimi:

- Araştırma, modern toplumlarda kurumsal güvenin zayıfladığını göstermektedir. Devlet, iş dünyası ve sivil toplum kuruluşlarına olan güvenin azalması, toplumsal istikrar üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu, kurumsal güvenin yeniden tesis edilmesi gerektiği ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Bireyler arası güvenin bağlama bağlı değişkenliği:

- Araştırmacılar, bireyler arası güvenin sosyoekonomik statü, kültürel farklılıklar ve eğitim düzeyi gibi faktörlere göre büyük ölçüde değiştiğini bulmuşlardır. Toplumsal farklılıklar, güven ilişkilerinin nasıl kurulduğunu ve sürdürüldüğünü etkilemektedir.

Güvensizliğin toplumsal sonuçları:

- Toplumda artan güvensizlik, bireylerin sosyal ilişkilerden uzaklaşmasına, toplumsal uyumun azalmasına ve kutuplaşmanın artmasına neden olmaktadır. Araştırma, güvensizlik duygusunun toplumsal yapı üzerindeki yıkıcı etkilerine dikkat çekmektedir.

Güvenin ekonomik ilişkilerdeki rolü:

- Güven, ekonomik ilişkilerde de kritik bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Araştırmacılar, özellikle iş dünyasında güvenin, ticari ilişkilerin sürdürülebilirliği ve piyasa yapılarının istikrarı açısından merkezî bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Güven eksikliği, ekonomik iş birliği ve yatırım fırsatlarının azalmasına yol açabilmektedir.

Güvenin dijitalleşmeyle dönüşümü:

- Dijital platformların yaygınlaşması, bireyler ve kurumlar arasındaki güven ilişkilerini de dönüştürmüştür. Çevrimiçi ortamda kurulan ilişkilerde güven dinamikleri, yüz yüze ilişkilerden farklı bir yapı göstermekte, anonimlik ve kimlik doğrulama gibi unsurlar güvenin yeniden tanımlanmasına neden olmaktadır.

Toplumsal kriz

dönemlerinde güvenin önemi:

- Araştırma, toplumsal krizler ve belirsizlik dönemlerinde güvenin daha da kritik bir hâle geldiğini ortaya koymaktadır. Pandemiler, doğal afetler ve ekonomik krizler gibi olaylar, hem bireyler hem de kurumlar arasındaki güvenin sınıanmasına neden olmakta ve güvenin yeniden inşası gerekliliğini doğurmaktadır.

Güvenin kültürel ve tarihsel bağlamı:

- Güven, farklı kültürel ve tarihsel bağlamlarda farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Araştırmacılar, kültürel normlar ve tarihsel süreçlerin güvenin toplumsal ilişkilerde nasıl inşa edildiğini ve sürdürüldüğünü büyük ölçüde etkilediğini bulmuşlardır. Kültürel farklılıklar, güvenin nasıl algılandığını ve deneyimlendiğini belirleyen önemli faktörlerden biridir.

SONUÇ

Bu çalışmanın sonuçları, güvenin toplumsal ilişkilerin sürdürülebilirliği açısından kritik bir role sahip olduğunu ve güvenin oluşumu, korunması ve zayıflaması süreçlerinin karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma, bireyler arasındaki güvenin, toplumsal eşitsizlikler, sosyoekonomik durum ve kültürel farklılıklar gibi faktörlerden önemli ölçüde etkilendiğini göstermiştir. Aynı zamanda, kurumsal güvenin azaldığı ve devlet, iş dünyası, sivil toplum kuruluşları gibi kurumlara olan güvenin zayıfladığı tespit edilmiştir. Bu zayıflama, toplumsal istikrar ve iş birliği için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bunun yanı sıra, araştırma, dijitalleşmenin güven ilişkilerini dönüştürdüğünü ortaya koymuştur. Dijital ortamda bireyler arasındaki ilişkilerde güven, kimlik doğrulama, anonimlik ve çevrim içi etkileşimlerin niteliği gibi yeni dinamiklerle yeniden şekillenmiştir. Çevrim içi platformlar, yüz yüze ilişkilere kıyasla daha farklı bir güven mekanizması gerektirmekte ve bu durum, bireylerin dijital ortamlarda nasıl güven kurduğu konusunda yeni bir anlayışa ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, araştırma, toplumsal krizler ve belirsizlik dönemlerinde güvenin daha da hayati bir hale geldiğini vurgulamaktadır. Pandemiler, doğal afetler ve ekonomik krizler gibi olaylar, güvenin sınındığı ve yeniden inşa edilmesinin zorunlu olduğu dönemler olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, güvenin hem bireysel hem de kurumsal düzeyde yeniden inşa edilmesi, toplumsal dayanışma ve iş birliğinin güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırma, güvenin

sürdürülebilir bir toplumsal yapı için vazgeçilmez olduğunu ve bu konuda daha fazla stratejik çaba ve araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.

Kaynak: Schilke, O., Reimann, M., & Cook, K. S. (2021). Trust in social relations. *Annual Review of Sociology*, 47, 239-259. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-082120-082850>

4 TEKNOLOJİ, İŞ VE AİLE: DİJİTAL KÜLTÜREL SERMAYE VE SINIR YÖNETİMİ

TECHNOLOGY, WORK, AND FAMILY: DIGITAL CULTURAL
CAPITAL AND BOUNDARY MANAGEMENT

Bu makale, iş ve aile arasındaki ilişkileri sosyolojik bir perspektiften incelemektedir. Ariane Ollier-Malaterre, Jerry A. Jacobs ve Nancy P. Rothbard, iş-aile dengesine yönelik mevcut araştırmaları ele alarak, bu iki alanın nasıl etkileşimde bulunduğunu ve modern toplumlarda bu çerçevede hangi sorunların öne çıktığını tartışmaktadır. Makalede, iş ve aile ilişkilerindeki dinamikler, cinsiyet rolleri, iş-yaşam dengesi politikaları ve küresel bağlamdaki değişimler gibi temel konulara odaklanılmaktadır. Ayrıca, gelecekteki araştırmalar için yönlendirmeler yapılarak, çalışma hayatındaki esneklik, dijitalleşmenin etkileri ve farklı kültürel bağlamlarda iş-aile ilişkilerinin nasıl şekillendiği gibi konulara dikkat çekilmektedir. Bu yönüyle hem yeni akademik çalışmalara hem de geliştirilecek politikalara yönelik önemli bir referans kaynağı olma özelliğine sahiptir.

AMAÇ

Bu makalenin amacı, iş ve aile yaşamı arasındaki etkileşimleri derinlemesine inceleyerek, bu iki alanın birbirini nasıl etkilediğini sosyolojik bir bakış açısıyla analiz etmektir.

YÖNTEM

Bu makalede kullanılan yöntem, mevcut literatürün kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesi ve analiz edilmesi üzerine kurulmuştur. Yazarlar, bu sayede iş ve aile ilişkileri üzerine yapılmış önceki çalışmalarını sistematik olarak inceleyerek bu alandaki temel eğilimleri, tartışmaları ve boşlukları tespit etmeyi amaçlamışlardır.

Veri toplama:

- Makalede ampirik veri toplama yerine, iş-aile dengesi ve ilgili alanlardaki sosyolojik çalışmaların derinlemesine analizi yapılmıştır. Araştırmacılar, çeşitli akademik makaleler, raporlar ve teorik çalışmalar gibi ikincil kaynaklardan elde edilen verileri kullanmışlardır.

Veri analizi:

- Literatür incelemesi yoluyla elde edilen veriler, tematik bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Araştırmacılar, iş-aile ilişkilerinin cinsiyet rolleri, iş yeri politikaları, dijitalleşme gibi faktörlerle nasıl etkilendiğini tartışarak, bu konudaki bulguları karşılaştırmalı olarak değerlendirmişlerdir. Ayrıca, farklı coğrafi ve kültürel bağlamlardaki iş-aile dinamiklerinin nasıl değiştiğine dair çıkarımlar yapılmıştır.

Çalışma grubu:

- Doğrudan bir çalışma grubu olmamakla birlikte, makalede ele alınan literatür geniş bir sosyolojik çalışma grubunu temsil eden önceki araştırmalara dayanmaktadır. Bu çalışmalar, iş-aile dengesinin çeşitli sosyal gruplar ve bağlamlardaki farklı etkilerini anlamak amacıyla kullanılmıştır.

TEMEL BULGULAR

Araştırmacıların temel bulgularına göre, iş ve aile arasındaki ilişkiler hem bireysel hem de kurumsal düzeyde karmaşık ve dinamik bir yapıya sahiptir. Bu bulguları şu şekilde özetlenebilir:

- Modern çalışma hayatının yoğun temposu, esnek olmayan çalışma saatleri ve yüksek iş talepleri, bireylerin iş ve aile rollerini dengede tutmalarını zorlaştırmaktadır. Bu, özellikle çocuklu ailelerde, kadınların iş gücüne katılımını olumsuz etkileyen önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır.
- Cinsiyet rolleri, iş ve aile arasındaki dengenin kurulmasında belirleyici bir unsur olarak görülmektedir. Araştırma, kadınların iş ve aile arasında sıkıştığını, erkeklerin ise daha çok iş odaklı bir yaşam tarzı sürdürdüğünü göstermektedir. Bu durum, cinsiyet eşitsizliklerini derinleştiren bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.
- İş-aile dengesinin korunmasında iş yerlerinin sunduğu esneklik ve aile dostu politikaların etkisi büyüktür. Araştırma, esnek çalışma saatleri, uzaktan çalışma ve ebeveyn izni gibi politikaların iş-aile dengesini iyileştirdiğini ortaya koymaktadır. Ancak, bu tür politikaların her iş yerinde ve her sektörde yaygın

olmadığını vurgulamaktadır.

- Dijitalleşme, iş ve aile ilişkilerini yeniden şekillendiren önemli bir faktör olarak görülmektedir. Uzaktan çalışma ve dijital platformlar, iş ve aile rollerinin birbirine daha fazla iç içe geçmesine neden olmuştur. Bu, bir yandan iş-aile dengesine esneklik katarken, diğer yandan işin aile hayatına daha fazla sızmasına ve sınırların belirsizleşmesine yol açmıştır.
- İş ve aile arasındaki ilişkiler, kültürel ve coğrafi bağlamlara göre değişiklik göstermektedir. Farklı ülkelerdeki iş-aile dengesi politikaları ve toplumsal normlar, bu iki alanın nasıl dengelendiğini etkilemektedir. Özellikle Batı toplumlarında iş-aile dengesine daha fazla önem verilmesine rağmen, bazı gelişmekte olan ülkelerde bu konunun henüz yeterince ele alınmadığı görülmektedir.
- Araştırma, iş ve aile ilişkilerine dair daha fazla disiplinler arası araştırma yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle dijitalleşme, esnek çalışma modelleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konuların derinlemesine incelenmesi, bu alandaki araştırmalar için önemli bir yön belirleyicidir.

SONUÇ

Bu çalışmanın sonuçları, iş ve aile yaşamı arasındaki ilişkinin karmaşık ve çok yönlü olduğunu göstermektedir. İş talepleri ve aile sorumlulukları arasındaki dengenin kurulmasının zorlaştığı, özellikle toplumsal cinsiyet rollerinin bu dengelyi büyük ölçüde etkilediği vurgulanmaktadır. Çalışma, aile dostu iş yeri politikalarının, esnek çalışma saatleri ve dijitalleşmenin iş-aile dengesine olumlu katkıları sunduğunu, ancak aynı zamanda işin aile hayatına

düşünceye ilham
değişime yön

sızarak sınırları bulanıklaştırdığına dikkat çekmektedir. Kültürel ve coğrafi farklılıkların da iş ve aile ilişkilerinde belirleyici olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, bu bulgular, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikalar ve dijitalleşmenin getirdiği esnekliğin iş-aile dengesini iyileştirme potansiyeline sahip olduğunu ve bu konuların gelecekte daha derinlemesine ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kaynak: Ollier-Malaterre, A., Jacobs, J. A., & Rothbard, N. P. (2019). The dynamics of work and family research in sociology: Current issues and future directions. *Annual Review of Sociology*, 45, 425-447. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073018-022433>

enstitü
sosyal

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

Enstitü Sosyal tarafından hazırlanmıştır.

